

یادداشت

راهکارهای توسعه بیمه‌های اجتماعی

علیرضا حیدری

کارشناس حوزه بیمه‌های اجتماعی

توسعه و تعمیم بیمه‌های اجتماعی در راستای رشد ضریب نفوذ پوشش بیمه‌ای در کشور نیازمند بسترها و سازوکارهای مختلفی است. این مهم علاوه بر سیاست‌های کلی حوزه رفاه و تأمین اجتماعی به‌عنوان مسیر راه، اقدامات اساسی، گسترده و هماهنگ صندوق‌های بیمه‌ای را از نقش آفرینان این حوزه طلب می‌کند.

در این بین سازمان تأمین اجتماعی با دارا بودن بیشترین پوشش بیمه‌ای، بزرگ‌ترین سهم مربوط به توسعه بیمه‌های اجتماعی و ضریب نفوذ بیمه‌ای را در اختیار دارد. به‌واسطه موارد اشاره شده، این نهاد بیمه‌گر جذب گسترده بیمه‌شدگان جدید و عمل به اصول (۲۹) و یک قوانین اساسی و تأمین اجتماعی را در ارتباط با توسعه بیمه‌های اجتماعی محقق می‌کند.

مهم‌ترین دستاورد تأمین اجتماعی در سه سال اخیر، افزایش شمار بیمه‌شدگان محسوب می‌شود که ورودی‌های مستمر و ماهانه این سازمان را به شکل معناداری افزایش داده است. در این ارتباط پیوستن بیش از ۲ میلیون و ۳۰۰ هزار نفری بیمه‌شدگان جدید، میزان قابل توجهی از منابع ورودی را برای این سازمان به همراه داشته است. به این واسطه سازوکار اطمینان‌بخش توسعه بیمه‌های اجتماعی و حل مسئله ناترازی صندوق‌های بیمه‌ای رامی‌توان رشد شمار بیمه‌شدگان از طریق جذب گروه‌های بدون بیمه دانست.

گسترش چتر پوششی تأمین اجتماعی و رشد بیمه‌شدگان، افزایش ورودی‌ها و ارتقای نرخ ضریب پشتیبانی این صندوق را موجب می‌شود. با توجه به صرف هزینه‌های جاری تأمین اجتماعی از محل دریافت حق بیمه‌ها، رشد تعداد بیمه‌شدگان، تسهیل و بهبود ارائه خدمات این سازمان را در پی دارد. گسترش ضریب نفوذ بیمه‌ای، تضمین پایداری سازمان را به دنبال خواهد داشت. این مهم از طریق افزایش سهم اقتصاد رسمی و پوشش بیمه‌ای کارگران بخش غیررسمی تولید و اشتغال، امکان‌پذیر می‌شود.

در این راستا همچنین بهبود وضعیت کسب و کار، رشد بالای اشتغال‌زایی، کاهش نرخ بیکاری و افزایش مشارکت اقتصادی هرکدام به اهمیت خود در توسعه بیمه‌های اجتماعی به‌ویژه گسترش چتر بیمه‌ای تأمین اجتماعی و پایداری این سازمان تأثیرگذارند.

به شرط اضافه‌شدن جامعه آماری ۵ تا ۱۰ میلیون نفری شاغلان بخش اقتصاد غیررسمی به جمع افراد تحت پوشش بیمه‌های اجتماعی، رشد چندین هزار میلیارد تومانی منابع ورودی به صندوق‌های بیمه‌ای و افزایش ضریب پایداری این صندوق‌ها ممکن می‌شود.

جذب گروه‌های مختلف بدون پوشش بیمه‌ای در قالب بیمه‌های توافقی، راهکار دیگری در جهت تعمیم بیمه‌های اجتماعی است که سازمان تأمین اجتماعی در سال‌های اخیر به آن اهتمام می‌ورزد. گروه‌های مختلف اجتماعی نظیر ورزشکاران و هنرمندان با حمایت دولت، نهادهای اجتماعی مرتبط و از طریق بسترسازی سازمان تأمین اجتماعی فرصت بهره‌مندی از مزایای بیمه‌های اجتماعی را خواهند داشت.

سازمان تأمین اجتماعی علاوه بر جذب بیمه‌شدگان در چارچوب بیمه‌های اجباری، بیمه اختیاری و صاحبان حرف و مشاغل آزاد را پشتیبانی می‌کند. طی سال‌های اخیر این نهاد در حوزه بیمه اجباری کارفرمایان به‌واسطه اقدامات قانونی، رشد قابل توجهی را تجربه کرده است. امروز به‌صورت تقریبی بخش عمده شاغلان اقتصاد رسمی در کارگاه‌های بزرگ، متوسط و کوچک مشمول قانون کار، تحت پوشش تأمین اجتماعی قرار دارند. رشد بیمه‌شدگان دیگر گروه‌های اجتماعی می‌تواند عامل اساسی در توسعه بیمه‌های اجتماعی و بهره‌مندی گروه‌های مختلف از این مهم باشد. بیمه‌های اختیاری نیز طیف وسیعی از طرح‌های بیمه‌ای را شامل می‌شوند. در این بخش پوشش بیمه‌ای موضوعی در اول‌پلانه محسوب شده و تأمین اجتماعی برای جذب افراد و رشد ضریب نفوذ بیمه‌ای از مشوق بهره می‌گیرد. وصول بخشی از تعهدات توسط دولت، یک ابزار کمکی مهم برای گسترش ضریب نفوذ بیمه‌های مذکور است؛ در واقع پرداخت قسمتی از پرداخت‌های تشویقی باید برعهده دولت باشد.

براساس آخرین برآوردها، امروز ضریب نفوذ بیمه‌های اجتماعی در کشور به ۷۳ درصد رسیده که بالغ بر ۵۳ درصد این آمار را افراد تحت پوشش سازمان تأمین اجتماعی تشکیل می‌دهند. به عبارت دیگر، همچنان حدود یک‌چهارم افراد جامعه از مزایای پوششی بیمه‌های اجتماعی و هیچ‌کدام از صندوق‌های بیمه‌ای برخوردار نیستند. بنابراین برای فراگیری کامل پوشش بیمه‌های اجتماعی باید از ظرفیت همه صندوق‌های بیمه‌ای به‌ویژه سازمان تأمین اجتماعی بهره برد.

گفت‌وگو

مهناز پیرانود

روزنامه نگار

مدیرکل امور بیمه‌شدگان سازمان تأمین اجتماعی با اشاره به جدیدترین داده‌های آماری در بخش‌های بیمه‌ای گفت: «براساس آمارهای منتشره از سوی مدیریت آمار، اطلاعات و محاسبات تأمین اجتماعی، تا پایان اسفندماه سال گذشته مجموع بیمه‌شدگان این نهاد بیمه‌گر به ۱۶ میلیون و ۳۰۵ هزار و ۱۲۳ نفر رسید که نسبت به مدت مشابه سال قبل با جامعه آماری ۱۵ میلیون و ۵۵۷ هزار و ۱۳۷ نفر، رشد حدود ۴٫۸۱ درصدی را نشان می‌دهد.» او افزود: «براساس این داده‌ها، ۲۳ میلیون و ۶۸۲ هزار و ۲۱ نفر بیمه‌شده تبعی تحت پوشش تأمین اجتماعی قرار دارند. این سازمان حسب وظیفه و تکلیف قانونی خود موظف به ارائه خدمات در حوزه‌های گوناگون همچون خدمات درمانی، پروتز و ارتوز، بازماندگان و غیره به این بخش از جمعیت تحت پوشش است.»

۱۱ میلیون و ۳۸۰ هزار نفر بیمه‌شده اجباری

آمارهای مربوط به بیمه‌شدگان اجباری تحت پوشش تأمین اجتماعی تا اسفندماه سال ۱۴۰۲ از رسیدن تعداد این گروه به ۱۱ میلیون و ۳۸۰ هزار و ۶۸۰ نفر خبر می‌دهد. شکوری در این زمینه گفت: «در حالی که در اسفندماه سال ۱۴۰۱ آمار این بخش از بیمه‌شدگان به رقم ۱۰ میلیون و ۷۷۷ هزار و ۵۶۹ نفر رسیده بود، رشد ۵٫۶ درصدی بیمه‌شدگان اجباری در فاصله زمانی دو بازه زمانی مذکور محقق شد.»

او ادامه داد: «اکنون ۷۰ درصد بیمه‌شدگان تأمین اجتماعی در بخش بیمه اجباری از حمایت‌های متنوع این سازمان در حوزه انواع مستمری شامل بازنشستگی، از کارافتادگی و بازماندگان، تعهدات کوتاه‌مدت مانند بیمه بیکاری، مرخصی ایام بارداری، غرامت دستمزد ایام بیماری و غیره و سرویس‌های بخش درمان شامل خدمات کلینیک، پاراکلینیک و بیمارستانی و توانبخشی در مراکز ملکی به‌صورت رایگان استفاده می‌کنند.»

گزارش

اهداف سازمان تأمین اجتماعی جهت فراگیری بیمه در جامعه و افزایش بیمه‌شدگان، به روش‌های گوناگون انجام‌پذیر است. توسعه، تعمیم و گسترش خدمات بیمه‌ای در راستای عمل به ماده یک قانون تأمین اجتماعی، اصل (۲۹) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و سیاست‌های ابلاغی مقام معظم رهبری مبنی بر بیمه کردن افراد شاغل و غیرشاغل با اجرای انواع طرح‌های بیمه‌ای، از مهم‌ترین این اهداف محسوب می‌شوند. تأمین اجتماعی علاوه بر پوشش ۵۳ درصدی جمعیت کشور، گسترش چتر بیمه‌ای برای حدود ۲۷ تا ۳۰ درصد افراد بدون بیمه را در دستور کار دارد.

مدیرکل امور بیمه‌شدگان تأمین اجتماعی اضافه کرد: «بیمه‌شدگان اجباری که بخش بزرگی از آنان را جامعه کارگری تشکیل می‌دهد، از همه حمایت‌ها و تعهدات کوتاه‌مدت و بلندمدت تأمین اجتماعی در برابر حوادث، بیماری‌ها، بیکاری، پیری، از کارافتادگی و بازماندگی برخوردار می‌شوند. بزرگ‌ترین سازمان بیمه‌گر اجتماعی کشور براساس سیاست‌های کلی نظام در حوزه تأمین اجتماعی تکلیف قانونی جهت پوشش بیمه‌ای کارگران و حقوق‌بگیران به‌صورت بیمه اجباری، صاحبان حرف و مشاغل آزاد و سایر گروه‌های اجتماعی بدون بیمه را در قالب انواع بیمه اختیاری برعهده دارد. اقدامات مذکور زمینه‌ساز بهره‌مندی همه گروه‌های اجتماعی بدون بیمه از مزایای بیمه اجتماعی است.»

شکوری افزود: «با اجرای طرح بیمه فراگیر خانواده ایرانی بخش دیگری از افراد بدون بیمه به‌ویژه زنان خانه‌دار و دانشجویان مشمول استفاده از خدمات تأمین اجتماعی قرار گرفتند. وظیفه قانونی این سازمان برای جذب بیمه‌شدگان همچنان استمرار دارد.»

پوشش بالغ بر ۶۹۰ هزار بیمه‌شده اختیاری

مدیرکل امور بیمه‌شدگان سازمان تأمین اجتماعی همچنین گفت: «در بخش بیمه‌شدگان اختیاری تعداد افراد بیمه‌شده تا پایان سال گذشته به ۶۹۰ هزار و ۶۹۷ نفر رسید و تلاش بر افزایش شمار بیمه‌شدگان در این حوزه تحت پوشش است.»

به گفته شکوری سازمان تأمین اجتماعی برای تعمیم بیمه‌های اجتماعی و گسترش پوشش ارائه خدمات بیمه‌ای و درمانی، بیمه فراگیر خانواده ایرانی را در قالب بیمه صاحبان حرف و مشاغل آزاد و بیمه اختیاری طراحی و هدف‌گذاری کرده تا دانشجویان و زنان خانه‌دار نیز با بیمه‌پردازی، امکان دریافت انواع خدمات از این نهاد بیمه‌گر را داشته باشند.

او اضافه کرد: «براساس اصل ۲۹ قانون اساسی، برخورداری از تأمین اجتماعی حقی همگانی محسوب می‌شود. همچنین در ماده یک قانون تأمین اجتماعی مصوب تیرماه سال ۱۳۵۴، اجرا و تعمیم و گسترش انواع

مدیرکل امور بیمه‌شدگان سازمان تأمین اجتماعی مطرح کرد:

بیش از ۱۶ میلیون ۳۰۰ هزار نفر تحت پوشش تأمین اجتماعی

اکنون امکانی توسط این سازمان فراهم شده تا گروه‌های اجتماعی بدون بیمه در قالب بیمه‌های اجباری، اختیاری، صاحبان حرف و مشاغل آزاد، توافقی و بیمه فراگیر خانواده ایرانی به جمع بیمه‌شدگان اضافه و از خدمات هجده‌گانه این نهاد بیمه‌گر اجتماعی حسب مورد بهره‌مند شوند. تشریح تازه‌ترین داده‌های آماری حوزه بیمه‌شدگان و جذب ۲ میلیون و ۳۰۰ هزار بیمه‌شده جدید در سه سال اخیر براساس انواع بیمه‌های تحت پوشش سازمان تأمین اجتماعی بهانه‌ای برای گفت‌وگوی «آتی‌نو» با مهدی شکوری، مدیرکل امور بیمه‌شدگان سازمان تأمین اجتماعی قرار گرفته که مشروح آن را در ادامه می‌خوانید.

بیمه‌های اجتماعی از تکالیف و وظایف ذاتی سازمان تأمین اجتماعی قلمداد می‌شود.»

جدیدترین آمار بیمه فراگیر خانواده ایرانی

شکوری با رجوع دوباره به داده‌های جدید مدیریت محاسبات تأمین اجتماعی توضیح داد: «طبق داده‌های فوق، ۷۳ هزار و ۳۰۶ دانشجو و ۵۱۲ هزار و ۴۸۹ نفر از زنان خانه‌دار تحت پوشش تأمین اجتماعی قرار دارند. با توجه به فرایند جذب بیمه‌شدگان جدید و توسعه و گسترش انواع خدمات الکترونیک، امکان ثبت‌نام و جذب افراد جدید در سامانه خدمات غیرحضوری فراهم شده تا این گروه‌ها بتوانند از مجموعه سرویس‌های هوشمند تأمین اجتماعی استفاده کنند. در بخش بیمه حرف و مشاغل آزاد رانندگان ۸۰۵ هزار و ۱۰۸ نفر، کارفرمایان صنفی ۲۰۳ هزار و ۱۰۶ نفر، باربران ۳۱ هزار و ۲۰۱ نفر، خادمان مساجد ۲۲ هزار و ۵۵ نفر، زنبورداران ۲ هزار و ۵۷۰ نفر و در مجموع بیمه‌شدگان خاص و برخورداران ۵۷۰ کمک دولت بالغ بر چهار میلیون و ۶۳۰ هزار و ۹۱۹ نفر تحت پوشش قرار دارند.»

بیمه‌های توافقی و جذب حدود ۱۴۷ هزار نفر

مدیرکل امور بیمه‌شدگان سازمان، اجرای طرح بیمه‌های توافقی در راستای جذب پزشکان، مهندسان، دامپزشکان، هنرمندان، نویسندگان و دیگر گروه‌های بدون بیمه را از دیگر سازوکارهای جذب بیمه‌شدگان جدید برشمرد: «در بخش بیمه‌های توافقی ۱۴۷ هزار و ۹۵۳ نفر تاکنون زیر پوشش سازمان تأمین اجتماعی درآمده‌اند. تلاش برای گسترش پوشش بیمه‌ای یکی از راهبردهای اساسی تأمین اجتماعی برای ارائه خدمات به همه گروه‌های بدون بیمه در کشور است. در دولت سیزدهم این برنامه‌ریزی با افزودن شصت و هفت گروه جدید در قالب بیمه توافقی از جمله اعضای سازمان نظام روانشناسی به جمع بیمه‌شدگان صورت گرفت.»

او اضافه کرد: «در حال حاضر ۳۲ گروه شامل هنرمندان، نویسندگان، روزنامه‌نگاران، پزشکان، دامپزشکان و غیره در قالب بیمه توافقی از خدمات تأمین اجتماعی استفاده

جزئیات آماری فعالیت دومین صندوق بیمه‌ای کشور

یک میلیون و ۷۱۲ هزار نفر حقوق‌بگیر صندوق بازنشستگی کشوری هستند

بیمه‌ای، درمانی و بازنشستگی ارائه می‌دهد. در حال حاضر صندوق بازنشستگی کشوری پس از سازمان تأمین اجتماعی به‌عنوان دومین نهاد بیمه‌ای با بالاترین میزان پوشش، فعالیت دارد. بر مبنای آمارهای پاییز سال ۱۴۰۲، بیش از یک میلیون و ۷۱۲ هزار نفر تحت پوشش این صندوق بیمه‌گر قرار دارند.

طبقه‌بندی حقوق‌بگیران، سنوات خدمت شامل صفر تا بیش از ۳۵ سال است. براساس داده‌های این بخش افرادی که از ۳۰ تا ۳۴ سال سنوات و پرداخت حق بیمه در کارنامه خود دارند، ۶۶ درصد بازنشستگان صندوق مذکور محسوب می‌شوند. همچنین افراد با سابقه سنواتی ۲۵ تا ۲۹ سال سهم ۲۱ درصدی از مجموع حقوق‌بگیران صندوق کشوری را در اختیار دارند. افراد با سنوات پرداختی از صفر تا چهار سال نیز با سهم ۱۹ درصد در پایین جدول تفکیکی سنوات خدمت حقوق‌بگیران این سازمان قرار دارند. ۴۸ درصد حقوق‌بگیران صندوق ۳۰ سال یا بیشتر از این سازمان حقوق دریافت کرده‌اند، کمترین آمار این بخش نیز مربوط به گروه بین صفر تا چهار سال است.

ارائه خدمات رفاهی و حمایتی

خدمات رفاهی و حمایتی در ۹ ماهه سال ۱۴۰۲ در بخش جبران هزینه خسارت درمان برای مشمولان بازنشسته و وظیفه‌بگیر به یک میلیون و ۳۱۹ هزار و ۸۰۳ مورد خدمت رسید. تعداد مراجعه این افراد به مراکز درمانی در مجموع ۶ میلیون و ۲۲۴ هزار مورد را در بر گرفت. صندوق بازنشستگی کشوری در بخش حمایت از بازنشستگان و حقوق‌بگیران، پرداخت وام ضروری، وام ازدواج فرزندان، وام حمایت از پایان‌نامه‌های دانشجویی (حمید)، خرید اعتباری تخفیفی از فروشگاه‌های زنجیره‌ای، استفاده از بیمه‌های تجاری و خدمات گردشگری را به جامعه هدف ارائه می‌کند. همچنین در بازه زمانی اشاره شده، وام ضروری قرض الحسنه با مبلغ ۳۰ میلیون تومان با کارمزد سالانه چهار درصد و بازپرداخت ۲۶ ماهه به ۱۵۹ هزار و ۸۸۵ نفر از افراد مشمول، وام ازدواج فرزندان بازنشستگان با مبلغ ۳۵ میلیون تومان به یک میلیون و ۹۲۰ هزار نفر و وام حمایت از پایان‌نامه‌های دانشجویی به حدود ۱۰۰ نفر از مشمولان این جامعه آماری پرداخت شد. همچنین در این مدت ۹۸۸ هزار و ۷۶۰ هزار نفر از بازنشستگان و حقوق‌بگیران تحت پوشش این صندوق از بیمه عمر و حادثه پایه استفاده کرده‌اند.

تفکیک سطح تحصیلات حقوق‌بگیران

براساس داده‌های فصلنامه پاییز سال گذشته صندوق بازنشستگی کشوری، افراد دارای مدرک کارشناسی با سهم ۳۰٫۴ درصدی و جمعیتی بیش از ۵۲۰ هزار نفر، بیشترین تعداد حقوق‌بگیران این صندوق را در بر می‌گیرند. همچنین افراد دارای مدارک تحصیلی دیپلم ۲۴٫۳۱، فوق‌دیپلم ۱۷٫۹۴، تا پنجم ابتدایی ۱۳٫۷۲، سیکل ۶٫۲۰، کارشناسی ارشد ۵٫۹۰ و دکترا ۱٫۵۲ درصد جامعه آماری حقوق‌بگیران صندوق کشوری را تشکیل می‌دهند.

۶۶ درصد بازنشسته با ۳۰ سال سنوات

با توجه به اینکه سنوات خدمت، ملاک اصلی دریافت حقوق در صندوق‌های بازنشستگی به‌شمار می‌رود، در حال حاضر طبق

تأمین منابع صندوق

صندوق بازنشستگی کشوری با پوشش بالغ بر یک میلیون و ۷۱۲ هزار بازنشسته و وظیفه‌بگیر، در حال حاضر با ضریب پشتیبانی ۰٫۵ درصدی به جامعه هدف خدمات ارائه می‌دهد. با توجه به نسبت پشتیبانی اشاره شده اکنون این صندوق برای ایفای تعهدات خود در قبال گروه‌های مورد حمایت ۹۰ درصد منابع مورد نیاز از بودجه عمومی تأمین می‌کند. مطابق با اطلاعات این صندوق اکنون ۸۲۷ هزار و ۷۴۴ نفر کسورپرداز شامل ۴۱۱ هزار و ۹۹۴ زن و ۴۱۵ هزار و ۷۵۰ مرد حق بیمه خود را به این صندوق می‌پردازند. در پاییز سال گذشته میانگین سن شاغلان کسورپرداز ۴۱ سال و متوسط سابقه این شاغلان ۱۶ سال اعلام شد.

اطلاعات فصلنامه پاییز سال ۱۴۰۲ صندوق بازنشستگی کشوری نشان می‌دهد که ۸۱ درصد حقوق‌بگیران این صندوق را بازنشستگان با جامعه آماری بالغ بر یک میلیون و ۳۹۵ هزار نفر تشکیل می‌دهند. وزارت آموزش و پرورش آمار بالایی از میان حقوق‌بگیران صندوق را به خود اختصاص داده است. در آمارهای این وزارتخانه مردان حقوق‌بگیر از بانوان پیشی گرفته‌اند. بر این اساس جامعه فرهنگیان و حقوق‌بگیران وزارت آموزش و پرورش بیش از ۶۳ درصد افراد بازنشسته این صندوق بیمه‌ای را تشکیل می‌دهند. طبق این آمارها ۲ درصد از کارافتاده‌های ناشی از کار و ۹۸ درصد غیر ناشی از کار محسوب می‌شود. بیشترین تعداد حقوق‌بگیران صندوق بازنشستگی کشوری به استان تهران با ۳۳۵ هزار و ۴۵۱ نفر و کمترین آمار با رقم ۱۴ هزار و ۶۹۶ نفر به استان ایلام اختصاص می‌یابد. تعداد حقوق‌بگیران در پایان آذرماه سال گذشته نسبت به مدت مشابه سال ۱۴۰۱ رشد ۵ درصدی داشته است.

میانگین سن بازنشستگی حدود ۵۲ سال

میانگین سن بازنشستگی در صندوق بازنشستگی کشوری تا پایان پاییز سال قبل به ۵۱٫۸۷ سال و متوسط سن فعلی بازنشستگی ۶۴٫۳۴ سال همچنین مدت پرداخت حقوق ۲۹ سال و مدت خدمت ۲۸ سال رسیده است. آمارها در حوزه توزیع دستگاهی حقوق‌بگیران وزارتخانه‌ها و نهادهای تحت پوشش صندوق بازنشستگی نشانگر عدد ۳۰۶۹ درصدی کل حقوق‌بگیران در وزارت آموزش و پرورش است که مجموعاً یک میلیون و ۹۰ هزار و ۳۸۰ نفر در قالب ۴۸۳ هزار و ۵۸۴ زن و ۶۰۶ هزار و ۷۹۶ مرد را شامل می‌شود. پس از وزارت آموزش و پرورش، وزارتخانه‌های بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و جهاد کشاورزی به ترتیب با ۱۲٫۸۲ و ۴٫۶۳ درصد بالاترین میزان افراد بازنشسته و حقوق‌بگیر صندوق بازنشستگی کشوری را به خود اختصاص می‌دهند.